

УДК 352:316.334.5:332.1

*Поник Є. А., здобувач другого рівня вищої освіти,
Польовий М. А., д-р політ. наук, професор,
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

РОЗВИТОК ТА ПІДТРИМКА ДІЄВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Анотація. Розвиток ефективних інструментів громадської участі є пріоритетом регіональної політики для забезпечення прозорості та довіри до влади. Тези аналізують механізми взаємодії (громадські ради, петиції, бюджети ініціатив) на обласному та місцевому рівнях, зокрема на прикладі Вінницької ОВА. Зазначається вплив воєнного стану, що перевів комунікацію в дистанційний формат та перенаправив ресурси. Наголошується на необхідності системної підтримки цих форм демократії для згуртованості суспільства та ефективного реагування на кризові ситуації.

Ключові слова: громадська участь, регіональна політика, громадянське суспільство, воєнний стан, демократія участі, місцеве самоврядування.

У сучасних умовах демократизації публічного управління державна та регіональна політика у сфері сприяння розвитку громадянського суспільства передбачає посилення взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади, запровадження громадського контролю за діяльністю влади на усіх рівнях: від територіальних громад до регіональної влади. Ефективна взаємодія органів виконавчої влади, місцевого самоврядування з громадськістю, в контексті впровадження національних реформ, соціально-економічного розвитку регіону, розв'язання актуальних питань територіальних громад, підвищення ролі та ефективності діяльності громадян, інститутів громадянського суспільства регіону в процесах формування і реалізації державної та регіональної політики є одним із пріоритетів обласної влади.

Дієві механізми та інструменти залучення громадськості є ключовою умовою для забезпечення прозорості, підзвітності та довіри до органів влади, адже саме через них громадяни та інститути громадянського суспільства можуть реально впливати на ухвалення управлінських рішень. Їх ефективне застосування сприяє формуванню збалансованої державної та регіональної політики, орієнтованої на потреби громади.

Вінницька обласна військова адміністрація забезпечує широкі можливості для представлення громадськістю своїх інтересів та їх впливу на реалізацію повноважень обласної державної адміністрації через низку інституційних механізмів і процедур. Основними з них є звернення громадян, консультації з громадськістю (у тому числі електронні та публічні обговорення), діяльність громадської ради під керівництвом ОВА, проведення громадських експертиз, а також реалізація антикорупційних заходів і забезпечення доступу до публічної інформації та відкритих даних. Важливим складником є також регуляторна діяльність, яка передбачає оприлюднення проєктів регуляторних актів і звітів про їх результативність.

Органи місцевого самоврядування знаходяться безпосередній близькості до громади, що дає їм змогу оперативніше реагувати на потреби населення та ефек-

тивніше залучати громадян до процесу ухвалення рішень. На місцевому рівні функціонує ширший спектр партисипативних форм демократії, серед яких – електронні петиції, бюджет громадських ініціатив (громадський бюджет), громадські слухання, загальні збори громадян, обговорення місцевих програм розвитку чи просторового планування. Ці інструменти сприяють формуванню активного громадянського суспільства, посиленню підзвітності влади та розвитку партнерських відносин між громадянами і місцевою владою.

Повномасштабне вторгнення російської федерації суттєво вплинуло на дієвість та можливості використання існуючих механізмів і інструментів залучення громадян до місцевого розвитку. Через запровадження воєнного стану, обмеження на проведення масових заходів та необхідність дотримання безпекових вимог було зменшено інтенсивність проведення громадських слухань, публічних обговорень, загальних зборів громадян, а частина комунікацій із громадськістю перейшла у дистанційний формат. Водночас у більшості територіальних громад відбулося тимчасове перенаправлення фінансових ресурсів, раніше передбачених для реалізації бюджетів громадських ініціатив, проведення конкурсів проєктів інститутів громадянського суспільства та інших форм підтримки громадської активності, на потреби оборони, гуманітарного забезпечення та відновлення критичної інфраструктури.

В умовах воєнного стану ефективна взаємодія між органами державної влади, громадянами та інститутами громадянського суспільства набуває особливого значення, адже саме вона є ключовим чинником стабільності, довіри та згуртованості суспільства. Налагоджена комунікація дає змогу оперативно обмінюватися інформацією, координувати дії влади та громадськості у сферах безпеки, гуманітарної підтримки, волонтерства, відновлення інфраструктури й соціального захисту. Вона визначає швидкість та якість реагування на кризові ситуації, сприяє ефективному використанню ресурсів і запобігає дезінформації чи паніці серед населення.

Ефективне впровадження та розвиток таких форм демократії участі потребує системної підтримки не лише з боку органів місцевого самоврядування, а й обласних адміністрацій – шляхом удосконалення та впровадження комплексних програм сприяння розвитку громадянського суспільства, які б забезпечували необхідні організаційні, фінансові та інформаційні умови для активної участі громадян у розв'язанні питань місцевого значення.

Заходи реалізовані у межах Регіональної програми сприяння розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства у Вінницькій області на 2022–2025 роки та спрямовані на налагодження ефективного діалогу і партнерських відносин Вінницької обласної державної адміністрації з громадськістю, інститутами громадянського суспільства та засобами масової інформації; задоволення суспільних інтересів із використанням різноманітних форм демократії участі, громадської ініціативи та самоорганізації; забезпечення додаткових можливостей для реалізації громадянських прав, повинні продовжуватися у нових програмних документах, адаптованих до умов воєнного часу.

Розвиток дієвих форм участі громадськості у місцевому розвитку потребує активної підтримки з боку регіональної (обласної) влади. Під час розроблення

нових програмних документів у сфері розвитку громадянського суспільства важливо приділяти увагу цифровізації інструментів залучення мешканців громад, а також підвищенню спроможності громадян та інститутів громадянського суспільства ефективно використовувати цифрові механізми громадської участі. Водночас доцільно передбачити створення системи фінансової підтримки на конкурсних засадах для інститутів громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на підтримку сил оборони, надання гуманітарної допомоги постраждалим, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб та реалізацію інших суспільно значущих ініціатив.

Список використаних джерел

1. Регіональна програма сприяння розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства у Вінницькій області на 2022–2025 роки: рішення 14 сесії обласної Ради 8 скликання від 26 листопада 2021 р. № 265. URL: <https://www.vin.gov.ua/images/doc/vin/ODA/program-reg-dev/1/13-265-2021.pdf>
2. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. Громадянське суспільство. URL: <https://www.vin.gov.ua/hromadianam/gromada>.
3. Офіційний сайт Вінницької міської ради. Громадська участь. URL: <https://www.vmr.gov.ua/misto-ta-vlada#9>
4. 9 способів залучення жителів до рішень громади. Аналітична стаття від експертів Проекту USAID «Говерла». *Децентралізація*. 2024. URL: <https://decentralization.ua/news/17626/>
5. Єрьомка Д. В., Тарабацький М. Г. Проблемні аспекти налагодження взаємодії органів публічного управління з інститутами громадянського суспільства. *Місьцеве самоврядування. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2023. № 1(79). С. 85–92.
6. Ніцевич О. В. Проблеми комунікації між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства в умовах воєнного стану. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. С. 10–24.